

Hidals andra monografi om Tegnér. År 2020 utkom *Tegnér och kristendomen*. Den nu utkomna volymen har ett behändigt format. Framställningen är kronologiskt disponerad. Med hjälp av korta biografiska avsnitt får vi följa Tegnér i spåren; från barndomens värmländska prästgård, över den kreativa tiden som lundaprofessor till det turbulenta livet som biskop i Växjö. Bokens centrala delar består dock av analyser av Tegnérns viktigaste poetiska arbeten. Stort utrymme ägnas åt den en gång så välbekanta diktcykeln *Fritthofs saga*, som nästa år firar 200 år. Den som tidigare var obekant med Tegnér får här ta del av en förnämlig introduktion till såväl hans författarskap som den tid i vilken han var verksam.

Av särskilt intresse är de delar där Hidalgo visar på Tegnérns användning av den antika historien i sin tolkning av den egna samtiden. Tegnér var i detta avseende långt ifrån unik. Det var så det gick till i den tidens bildade samhällsskikt. I antiken var det väl inredda hus de bebodde; samtiden var en ödemark. Det nya samhället som växte fram tolkades inom ramen för den antika historien och de insikter som den klassiska bildningen förmådde ge. Den klassiska retoriken – Ciceros (106–43 f.v.t.) tal, Thukydidens (ca 460–ca 400 f.v.t.), Aristoteles (384–322 f.v.t.) etik – var självklara utgångspunkter. Här blir Hidals kommentarer till Tegnérns poesi till viktiga vägvisare i denna för många obekanta miljö.

Tegnérns rikliga brevproduktion smyger sig här och var in i framställningen. Här får vi möta den människan som de många monumenten och offentliga inskriptionerna döljer. Under en yta av kvickheter anar vi den person som plågades av sjukdom, som oroade sig för barnens välgång och som drevs av en många gånger otyglad, anstötlig passion. Om Tegnérns poesi inte alltid åldrats väl upphör inte brevskrivaren fascinera. Kanske har breven blivit det arv som består? Ett slags tillfällighetslitteratur som stått emot tidens korrosion. Här öppnar Hidals monografi dörren till en nyansrik och överraskande värld.

Kanske kan vi med tiden vänta en tredje monografi, den där brevskrivaren Tegnér står i centrum?

Erik Sidenvall  
Professor, Lund

DOI: 10.51619/stk.v100i3.26544

**Fredrik Portin & Kamilla Skarström  
Hinojosa (red.). *Jesus och politiken*.  
Göteborg: Makadam. 2024. 264 s.**

I antologin *Jesus och politiken* samlas forskare kring frågor om hur Jesus har påverkat och kan påverka politiska aktörer samt hur Jesus politiska aktörskap kan förstås i dag.

Redaktörerna beskriver syftet med antologin som tudelat, nämligen att ”lyfta fram hur bibliska berättelser och värderingar tolkas och används för att stödja politiska positioner, men också att föreslå tolkningar som får politisk betydelse i vår tid” (s. 18–19). De påpekar att det i Jesus ord och gärningar finns potential att utmana den politiska makten, inte bara för den kristna kyrkans politiska aktörskap utan för ”det *allmännas* väl” (s. 17, kursiv i original). Hur denna potential kan uttryckas i dag beskrivs som ett underliggande tema för antologin.

Efter inledningskapitlet följer tio bidrag, varav hälften är skrivna av systematiska teologer. Petra Carlsson Redell skissar en teologi för kristen aktivism. Hon använder bland annat Pussy Riots aktion i Kristus Frälsarens katedral i Moskva 2021 som ett exempel på teologiskt skapande, en aktivistisk och performativ kraft som kan förändra världen. Björn Vikström analyserar nationalistiska populisters bruk av Jesus och vill samtidigt lyfta fram resurser i den judisk-kristna traditionen som kan användas för att motverka gränsdragningar mot ”de andra”. Vikström diskuterar huruvida Jesus kan förstås som populist (bland annat då han kritiserade eliten och vände sig till de breda massorna), men lyfter också fram den måltidsgemenskap Jesus praktiserade som en kontrast till populism då den förde med sig en uppluckring av

gränser mellan människor. Arne Rasmusson redogör i sin tur för hur Jesus använts för att motivera anarkistiskt tänkande och lyfter särskilt fram Dorothy Day (1897–1980) och Jacques Ellul (1912–1994). Joseph Sverker fortsätter på ett liknande tema och skildrar tre tänkare som på olika sätt förhåller sig till Jesus och anarkismen: Michail Bakunin (1814–1876), Friedrich Nietzsche (1844–1900) och Lev Tolstoj (1828–1910). Sverker menar att alla tre ser Jesus politiska aktörskap som samhällsomvälvande och genom kapitlet lyfts bland annat ickevåldet som Jesus politiska metod fram. Johanna Andersson undersöker hur Jesus förhöll sig till rådande mansideal och diskuterar om och hur Jesus hållning kan utgöra en resurs för att utmana och förändra dagens mansideal.

Litteraturvetaren Beata Agrell undersöker i sitt bidrag Jesus som litterär gestalt, specifikt i rollen som *trickster*, en gränsöverskridande karaktär som medlar mellan gudomligt och mänskligt samt utmanar fasta kategorier. Bibelvetaren Kamilla Skarström Hinojosa utgår i sitt bidrag från René Girards (1923–2015) teori om offrets samhällshelande funktion. Hon påpekar att Jesus undervisning och död enligt Girard ska ses som ett avtäckande av syndabocksmekanismerna, samtidigt som Jesus inte gav lärjungarna verktyg för att fortsätta motståndet mot dessa mekanismer. Skarström Hinojosa menar att sådana verktyg ges i Dödhavsrollarna (specifikt Gemenskapsregeln). En annan bibelvetare, Hans Leander, ställer sig frågan huruvida Jesus kan inspirera till en samhörighet som överskrider etniska och nationella gränser, något han kallar ”ett kosmopolitiskt aktörskap”. Idéhistorikern Klas Grinell skriver om Jesus i Koranen och hur Jesus används i olika muslimska traditioner. Här skildras hur Jesus eskatologiska dimension användes av IS för att motivera och legitimera våldshandlingar, men även hur författaren Mustafa Akyol framhåller Jesus som inspiration för muslimskt samhällsengagemang. Antologins sista bidrag kommer från religionsvetaren Fredrik Portin och docenten i psykologi Lisa

Rudolfsson. De argumenterar, utifrån teologen David Tombs forskning, för att Jesus under sitt sista dygn utsattes för sexuell förödmjukelse och eventuellt våldtäkt. Utifrån psykologisk forskning om sexuellt våld och tortyr argumenterar de vidare för att Jesus därför var handlingsförlamad under korsfästelsen. De menar att en sådan tolkning av korsfästelsenarrativet kan skänka tröst till dem som i dag utsätts för sexuellt våld.

*Jesus och politiken* är en teologisk bok där flera författare framhåller att de skriver utifrån och för att svara på akuta samhällsfrågor, vilket ger antologin relevans. Denna begränsas dock till viss del genom bokens stundtals normativa anspråk. Vad är till exempel det ”*allmännas väl*” och vem bestämmer det? Emellanåt infinner sig vidare en otydlighet i vad bidragen diskuterar: Jesus som politisk aktör (en komplicerad fråga av flera anledningar) eller hur Jesus används av politiska aktörer (mindre komplicerat och något som skulle kunna knyta an till en bredare debatt inom till exempel internationell och svensk bibelvetenskap). Även om flera bidrag betonar att syftet inte är att fånga in den historiske Jesus samt svårigheten att skilja mellan politik och religion i antiken, saknar jag en diskussion om hur vi alla läser Bibeln utifrån givna förutsättningar och i en tolkningskontext. De olika ”jesusar” som framträder i antologin, för att använda Tomas Franssons terminologi i *Inte bara kyrkans: Jesus i kulturen* (2012), står i varierande grad i relation till vad vi kan säga om den historiske Jesus. ”Jesusarna” i flera bidrag är som hämtade från vad bibelvetare som Yvonne Sherwood och James Crossley beskrivit som västerländska tolkningstraditioner av modellen *den liberala* eller *den radikala Bibeln*, där politiker och andra läser in sina egna eller samtida värderingar i Bibeln eller karaktären Jesus. Detta är ju på ett sätt helt i linje med antologins syfte, men en utförligare diskussion om bibeltolkningens premisser och tolkarens ansvar hade stärkt helhetsintrycket.

Antologin fungerar på många sätt som ett smörgåsbord där den som intresserar sig

för ämnen som politiska bibelbruk, skärningspunkten mellan teologi och politik eller teologins bidrag till samhällsdebatten kan finna förkovring. Jag uppskattar att flera bidrag knyter an till dagsaktuella händelser och perspektiv, till exempel Rysslands anfallskrig mot Ukraina, IS legitimering av våld, populism, destruktiv maskulinitet och sexuellt våld, inte minst i kölvattnet av #metoo. Antologin kan fungera som inspiration för bland annat präster och teologer som önskar diskutera teologins och bibeltolkningens uppgift och möjlighet i vår samtid. Vidare uppskattar jag att flera bidrag vill utmana bibeltolkningar som använts för att legitimera våld, upprätthålla strukturellt förtryck eller för att stärka aktörens ideologiska syften. Boken hade vunnit på att ännu mer knyta an till det bibelvetenskapliga forskningsfält som under många års tid berört liknande frågor.

Hanna Liljefors  
TD, Lund

DOI: 10.51619/stk.v100i3.26545

**Matthew Thiessen. *A Jewish Paul: The Messiah's Herald to the Gentiles*. Grand Rapids, MI: Baker Academic. 2023. 208 s.**

För Matthew Thiessen är det fundamentalt att behålla det konstiga och svåra i Paulus brev; i våra försök att göra Paulus begriplig i vår tid riskerar vi att göra våra tankar och idéer till Paulus tankar och idéer. Thiessen inleder *A Jewish Paul* genom att kort redogöra för de fyra huvudsakliga perspektiven på Paulus: det lutherska, "new perspective", det apokalyptiska och "Paul within Judaism". Ingen Paulusbok kan längre undvika att positionera sig i förhållande till dessa och Thiessen medger att hans läsning av Paulus i huvudsak lutar mot "Paul within Judaism", men att det också finns värde och sanningshalt i alla tre föregående perspektiv. Trots detta menar Thiessen att tolkningen han presenterar i denna bok egentligen ligger närmare Apostlagärningarnas perspektiv på Paulus än ett modernt sådant.

Kapitel 1–4 fungerar som en introduktion till Paulus och hans historiska kontext. Här argumenterar Thiessen för en helt igenom judisk Paulus utifrån, bland annat, Apg. 21 och 1 Kor. 7:19. Thiessen menar att placeringen av Apostlagärningarna före Paulus brev i det kanoniserade Nya testamentet gjordes med intentionen att ge läsarna en tolkningsnyckel för Paulus brev, och anser därför att Paulus alltid bör läsas mot Apostlagärningarna. Vidare diskuterar Thiessen 1 Kor. 7:19: "Omskärelse eller förhud, det är likgiltigt, vad som betyder något är att man håller Guds bud." Traditionellt sett har denna vers tolkats som att Paulus upphäver omskärelsens status som Guds bud, och i stället menar att det är en produkt av mänsklig tradition. En sådan tolkning står dock i rak motsats till Paulus judiska identitet och lagobservans som framhävs i Apg. 21:17–26, menar Thiessen. I stället föreslår han att Paulus poäng i 1 Kor. 7:19 är att varje Kristusföljare ska förbli i det stadium i vilket han eller hon blev kallad till Gud. Denna tolkning ligger även i linje med det Paulus skriver om äktenskap tidigare i 1 Kor. 7.

Thiessen fortsätter sedan genom att peka på judendomens mångfald under andra templets tid. Detta blir grundbulten i hans argumentation om att Paulus aldrig övergav judendomen, eller övergav ett judiskt sätt att leva. Thiessen menar i stället att Paulus genomgick ett slags konvertering inom judendomen – han bytte helt enkelt judisk inriktning från farisé till messiansk (men fortfarande till viss grad även fariseisk) jude. Thiessen visar även på den mångfald i frågan om icke-judarnas plats i Guds frälsningshistoria som fanns bland judarna under andra templets tid för att peka på att Paulus varken var unik i sin uppfattning eller på något sätt positionerad utanför judendomen.

Efter de inledande fyra kapitlen fokuserar Thiessen på frågan om Paulus och icke-judarna. Varför vände sig Paulus endast till icke-judar i sin mission? Vilket problem i det icke-judiska samhället skulle en judisk messias lösa? Thiessen menar att Paulus själv